

REPUBLICA ALI ARBINISHII

PARLAMENTU

LEGEË

Nr. 10 221, datë 04.02.2010

TI APËRAREA DI DISCRIMINAREA¹

(Allëxità cu legea Nr. 124/2020)

(adziurnatë)

Ëndrupatu pi articulji 18, 78, shi 83 puntu 1 a sintagmëlji cu propozari di'a unui grup di deputats,

PARLAMENTU

ALI

REPUBLICHI ALI ARBINISHII

APOFËSÍ:

DISPOZITI GENERALI

CAPITULU I

Articulu 1

Obgecti

Aestë legeë ndredzi realizeara shi tinjiseara a prictsipu di egalitati shi nidiscriminari tu ligaturë

-----
¹Aprukiatë tidip cu:

1. 32000L0043, Directiva a Consiliu 2004/43/KE a 29 di Kirishar 2000 ti "Realizarea a printsipu ti trainerea egalë entru di personj, nispindzuratë di divineria ratsialë i natsionalë".

2. 32000L0078, Directiva a Consiliu 2000/78/KE a 27 di Brumar 2000 ti "Determinarea a unui cadhuru general ti tratara egalë tu lucriseari shi relatsioanili allungë di lucru".

3. 3200040113, Directiva a Consiliu 2004/113/KE a 13 di Ndreu 2000 ti "Determinarea a printsipu ti tratara egalë entru bër bats shi muljeri tu putera ti averi shi ti hër nari cu producti shi servitsi".

4. 32006L0054, Directiva a Parlamentu European shi a Consiliu 2006/54/KE di 5 di Allunar 2006 "Ti realizarea a printsipiu a puterilor egali shi a tratarilji egalã a burbatslor shi muljerilor tu problemele a lucriseirilji shi relatsioanili alungã di lucru.

cu ratsa, natsionalitatea, hroma, limba, statãsia, cãndãserea politicã, religeoazã i filozoficã, stãtura economicã, ãnvãtsitoarã i sotsialã, ghenu, identitatea ghenalã, orientara sexualã, caracteristichili di sexu, bãnara cu HIV/AIDS, ãncãrcãtura, pricãderea printsalã, furtisia printsalã, ilikia, stãtura fumeljarã i mãritalã, stãtura sotsialã, loebãnarea, pricãderea tu un grup diahoria i cu tsido altã furnjii.

Articulu 2

Scãpolu

Scãpolu ashtãljei legi easti ta sã sigurupseastã ndrãptarea a tsido person ti:

- a) egalitati dininti di lege shi apãrari egalã di legea;
- b) egalitati a shansilor shi a puterilor ti praticari ndrãptãtsli, ti hãrãseari elefteriili shi ti lloari parti tu bana publicã;
- c) apãrari efectivã di discriminarea shi di tsido altã formã di adutseri tsi incurajeadzã discriminarea.

Articulu 3

Definitsioanili

1."Discriminari" easti cathi dhiafurau, excluderi, sinurari i preferentsã, bazatã pi caitsido furnjii pridusã tu articulu 1 diashtãljei lege, cara ari ca scãpo i ca seguentsã kidicara i fãtsera nipãtutã a praticarilji tu idhiu trop cu allants a ndrãptãtslor shi a lefteriilor thimeljoari prãcãnãscuti di Sintagma ali Rebulichi ali Arbinishii, acturlji internatsionali ratificati di Republica ali Arbinishii shi di legili tu puteri.

2."Discriminari directã" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti cãndu un person i grup di personj si tratestu tu trop ma ptsãn favorablã di un person i di un alt grup di personj, tu idhia stãturi i stãturi undzisitã, bazatã tu caitsido furnjii pridusã tu articulu 1 di'ashtãljei lege.

3."Discriminari entrusectorialã" easti atsa formã di discriminari la cara niscãnti furnjiuri adarã i intradarã cu unallantã, tu idhiu kiro, tu tetiu trop tsi nãslì shibã nidispãrtsati shi s'producã formi diahoria di discriminari.

4."Discriminari di furnjia a asutsarilji" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti cãndu ari unã diafurau, sinurari i preferentsã di motivu a asutsarilji cu personj cara llu pricadu a gruplor pridusi tu articulu 1 di'ashãljei legeã cum shi di furnjia a supozarilji ti unã ahtari asutsari.

5."Discriminari multiplicatã" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti cãndu un person i grup di personj si tratestu tu trop ma ptsãn favorablã di un person i di un alt grup di personj, tu idhia stãturi i stãturi undzisitã, bazatã pi dau i cama multi furnjiuri cara funxioneadzã ahoria.

6. "Discriminari strukturalã" easti atsa formã di discriminari cara si refereshti a regulilor, normilor, practichãlor, modelilor a stãturilor tu institutsioani shi tu alti structuri sotsiali, cara tu trop coshtintsial i nicoshtinsial, prezentu kidicãri ti grupurli i individzli ti averi idhljili ndãptãtsi shi puteri ca cum allants shi cara contribuestu tu rezultati cama ptsãn favorabili ti nãshi tu raport cu allants.

7. "Discriminari nidirectã" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti cãndu unã dispozitã, kritir i practicã, nipartsialã tu videari, va s'u bãga un person i grup di personj tu conditsioani ma ptsãn favorabili di furnjiili nintashtãrrati tu articulu 1 di'ashtãljei legeã, tu raport cu un person i cu un grup di personj, cãndu atsa dispozitã, kritir i practicã nu si justificãshti diobjektivu di un scãpo legal, i cãndu metslji a agiundzerilji ashtãlui scãpo, i nu sãntu adapti, i nu sãntu vrenuvruti shi tu raport directu cu stãtura cara u furnjisi nãsa.

8. "Limba di misari" easti cathi formã di exprimari publicã, cu tsido metsu, a promovearilji, incurajarilji ti denigrari, ti misari i defamari, cathi stuhinari, ofezã, stereotip negativ, stigmatizmo i scãrcikãseari cãtã un person i un grup di personj shi tsido justificari a tuti formilor a expresarilji, bazatã pi unã listã niasusitã a furnjiilor, ca dupu articulu 1 di'ashtãljei legeã.

9. "Negara a unei adaptari argumentatã" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti tsido oarã cãndu ari unã negari i contrastari ti adãrari allãxeari i ndrideri vrenuvruti shi adapti, cara si lipsestu tu un cazu diahoria shi nu imponeadzã unã furtii exageratã, cu scãpo ta si sigurupseastã haraua shi aplikara pi bazi egali a ndrãptãtslor shi lefteriilor thimeyiari, cãnãscuti tu cadhuru legal natsional, ti personjlji cu irbapi sinurati, i undzitã tu alti coanditsioani pridusi ti articulu 1 diashtãljei legeã.

10. "Cãndãserea i agiutara ti discriminari" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti cãndu un i cama mults alts personj incurageastu i agiutu un i cama mults alts personj, anvãrtindu shi finantsara a lor, cu scãpo ti discriminari, bazatã tu caitsido furnjii pridusã tu articulu 1 diashtãljei legeã.

11. "Organizatsioanlji cu interesi legitimi" sãntu atselj organizatsoani, cara sãntu registrats tu Republica ali Arbinishii shi aru ca obgect declarat di activitatea a lor, apãrara a ndrãptãtslor a omlu, i aproakiã agiutari ti victimili a discriminarilji.

12. "Scãpolu dat tu padi(proclamat) ti discriminari" easti unã formã di discriminari cara undzeashti bazatã tu caitsido furnjii pridusã tu articulu 1 di'ashtãljei legeã, shi ti lipseari di unã victimã concretã.

13. "Stuhinari" easti atsa formã di discriminari cara undzeashti tu cazlu a unei adutseri nivrutã, cãndu si leagã cu caitsido di furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtãljei legeã cara ari ca scãpo i ca efect cãrtera ali tinjii a personu shi creara a unui ambientu fricãros, ehtros, atimusic, ofez ti atsell person shi tratara cama ptsãn favorablã adãrat ca rezultat a contrastarilji i nisumashtãrrarilji di partia a personu cãrtitu cãtã unã tetiã adutseri.

14. "Stuhinari sexualã" easti unã formã di discriminari cara undzeashti tu cazlu a unei adutseri nivrutã, verbalã i nuverbalã, di naturã sexualã cara ari ca scãpo i ca efect, cãrtera ali tinjii a personu shi creara a unui ambientu fricãros, ehtros, atimusicu, arushãnos i ofezu ti nãsu.

15. "Ăndreptar" ti discriminari" easti un ăndreptar i ună căftari ti discriminari un i cama mults personj, pi bază di furnjiuri stripridusi tu articulu 1 di'ashtăljei legeă.

16. "Ahoryiăsera" easti atsa formă di discriminari cara undzeashti tu cazuri cându un person i un grup di personj si partsă di allants fără ună justificari obgektivă shi logică shi aestă părtsări si adară ti ma ptsăn ti ună di furnjiili prevădzuti tu articulu 1 di'ashtăljei legeă.

17. "Victimizara" easti tratari nifavorablă i seguentsă negativă cara uini ca reaxion cătă ună pllăndzeari i protsedari cara ari scăpo realizara a printsipu di egalitati shi nidiscriminari, ca dupu prividerili a articulu 1 diashtăljei legeă.

Articulu 3/1

Formili greli di discriminari

Cathi adutseri di discriminari cara easti motivată di ma multu di ună furnjii, cându easti adărată cama multu di un'oară, cându ari fută allundzită ti ună llung interval di kiro, i cându ari adusă consequentsi diahoryia znjiisitoazi ti victima, componeadză formă grau di discriminari.

Articulu 4

Subgectslji

1. Aestă lege si aplică ti tuts personjlji cara băneadză shi sta tu teritoru ali Republichi ali Arbinishii.
2. Politadzlji arbineshi cu bănari provizoară i permanentă nafoară di sinurlji ali republichi ali Arninishii, hărăsestu apărara tsi aproakiă eastă lege, tu ligătură cu relatsioanlji cu organlji statali arbineashi.
3. Personjlji fizits i juridits xenj cu bănari i sediu nafoară di teritoru ali Republichi ali Arbinishii, hărăsestu apărara tsi aproakiă eastă lege, tu ligătură cu relatsioanlji cu organlji statali arbineashi.

Articulu 5

Tratari diayiumtra legitimatã

1. Dãnãserea a discriminariilji descriã di aestã lege, nu si aplicã tu cãzuri cãndu ari un scãpo diobgetivu justificatu shi legitim pi bazã di sintagmã, di lloarihãbãri i di acti internatsionali ratificati di Republica ali Arbinishii shi legislatsionu tu puteri.
2. Tratara diauiumtra cara si bazãshti pi unã caracteristicã ligatã cu furnjiili pridusi tu articulu 1 diashtãljei legeã, nu componã discriminari cãndu ti furnjia a activitãtslor profesionali i a conditsioanilor la cara profesionu i caracteristica si adarã, aesti caracteristichi componã unã cãftari dialithia shi profesionalã vrenuvrutã, cu conditsion tsi scãpolu ali tratari diayiumtra, s'hibã legitim shi cãftara s'nu arsarã atsa tsi easti vrenuvrutã ti realizara a ljei.

Articulu 7

Apãrara di discriminarea

1. Cathi praxi i nipraxi a autoritãtslor publichi i a personjlor fizits i giuridits cara lja parti tu bana shi sectorlji publits shi privats cara adaru bazã ti negara ali egalitati cãtã un person i grup di personj i cara lj'expozãshti nãshlji cãtã unã tratari nindreptã shi niegalã, cãndu elji si aflã tu conditsioani egali i undzisini, tu cufrãmtari cu alts personj i grup di alts personj, componã discriminari
2. Eliminara a tots privilegilor shi a discriminariilji nindreptã, si garanteashti ti caitsido, pi bazã a ndrãptãtslor personali, politichi, economichi, sotsiali shi culturali sigurupsiti di sintagma ali Republichi ali Arbinishii shi legili pi puteri.
3. Autoritãtslji publitsi aru furtisira ti promovari egalitatea shi ti nintidãnãseari discriminarea llungã a aplicariilji a funxioanilor a lor.

Articulu 8

Reclamili discriminãtoari

Si dãnãseashti discriminarea a reclamilor a ndrãptatilji ti alidzeri, ti esteri aleptu, shi ti esteri numinatu tu unã furtii publicã, ti furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtãljei legeã.

Articulu 10

Sumenjia(coshentsa) shi religionu

1. Si dãnãseashti discriminarea ligatã di aplicara ali elefterii ali sumenji shi religionu, diahoryia cãndu ari ta s'facã cu exprimara a lor diindividualu i dicolectivu, tu public i tu bana privatã, entru a cultu, ãnvãtsãmentu, practicãlor i adãrariilji a ritualilor.

2. Nafoarăserea di aestă dispozită poati ta si da ti cali goallă cându existeashti ună legitimătată logică shi obiectivă. Cututatsa, tu cathi cazu, dădera cali a discriminariilji ti furnjia a aplicariilji ali elefterii ali sumenji(coshentsi) shi a religionu, poati ta si bagă goallă cu lege ti un interes public i ti apărarea a ndrăptătslor allăntor. Nafoarăserea ti aestă furnjii lipseashti s'hibă tu raport cu stătura cara u produci ananghia ti discriminari. Tu cathi cazu, dădera cali a discriminariilji ti furnjia a aplicariilji ali elefterii ali sumenji(coshentsi) shi a religionu, nu poati ta s'cărteastă simitsa a elefteriilor shi a ndrăptătslor shi tu nitsiun cazu nu poati ta stristracă sinurarili prevădzuti tu Conventa Europeană ti ndrăptătsli a omlu.

Articulu 11

Practichi pozitiv

Masa provizoră, ahoryiăsită cara scăpueashti cāntrorarea (agunjiserea) a băgarilji reală ali egalitati, cându lipserea a egalitati easti furnjisită di discriminarea ti tsido furnjii pridusă tu articulu 1 di'ashtăljei legeă, si valorizăshti ca praxi pozitivă shi nu componă discriminari ca dupu eastă legeă. Aestă masă si discurmă macăt s'hibă agiumti obiectivili a tratariilji shi aprukiarilji a puterilor egali.

CAPITULU II

APĂRAREA DI DISCRIMINAREA TU LUCRISARI

Articulu 12

Dănăserea a discriminariilji

1. Si dănăseashti discriminarea a personu tu ligătură cu ndrăptatea a lui ti lucriseari. Discriminarea anvrteashti cathi dhiafurau, sinurari i ahoryiăseari cara si bazăshti tu furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtăljei legeă shi tsi, entru alti, ari ligătură cu:

- a) proclamara a loclor elefteri di lucru;
- b) recrutarea shi alidzerea a loarilucritorlor.
- c) tratarea a loarilucritorlor tu loclu di lucru, anvrărtindu tratarea a lor lungă a băgarilji i ayiumtrariilji a coanditsioanilor a lucru, scumpurarea, kirdhisearili shi ambientu di lucru, tratarea ligată di treningu profesional i lunge a protsesu di disciplină i ligată di kăpseari di lucru i disligarea ali contrati di lucru;
- d) membrisira tu sindicati shi puterea ti kirdhiseari di lishurărili cara sigurupseashti aestă membrisiri.

2. Si dănăseashti cathi soi di stuhinari, anvrărtită aoi shi stuhinarea sexuală di darilucritoru cătă un loarilucritoru, i un căftătoru ti lucru ti lucru i entru loarilucritorlor.

3. Aplicarea a masilor spetsiali shi provizori, bazatã pi furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtãljei lege, cu scãpo cãntroararea ali egalitati tu padia a lucriseariilji, nu si valorizeashti ca discriminari. Aplicarea a tetlji masilor tu nitsiun cazu, nu poati ta sã sumadukeastã tsãnerea tu trop permanent a standartilor negali i ayiumtri shi masili spetsiali si discurmã cãndu si agiundzi obgectivu a tratarilji shi aprukiarãlji a puterilor egali.

Articulu 13

Furtisearili a darilucritoru

1. Darilucritoru easti furtisitu:

- a) s'realizã. s'apãrã shi s'agiutã printsipu ali egalitati shi a dãnãseariilji;
- b) sã lja masili ananghei, anvãrtitã aoa shi masili ti disciplinari ti apãrarea a loarilucritorlor di discriminarea shi victimizarea, nuntru di un mesu di loara di shteari.
- c) s'ãlj si apãndãseascã diefectivu shi cu concordantsã cu aestã legeã, a plãnderilor loati di furnjia a discriminariilji adãratã di loarilucritorlji a lui.

2. Darilucritoru si furtiseashti s'crascã sumenjiseara (coshentsãficara) ti aestã lege shi afishãndu nãsa pit ambienturi publitsi di'a loclu shi s'facã pãtutã ntreagã adukiera a ljei cu metsili a lui i cu agiutara a subgectslor spetsializats.

Articulu 14

Furtiili a Consiliu a Ministrilor, ministru furtisitor ti lucru shi themili sotsiali shi a ministru furtisitor ti themili interni (di nuntru).

Consiliu a ministrilor, Ministru furtisitor ti lucru shi themili sotsiali shi ministru furtisitor ti themili interni, sãntu cathishun furtisitori ti loara a masilor cu caracter pozitiv ti ampuluseari discriminarea ligatã cu ndrãptatea ti lucriseari. Masili cara si lja entr'alti sãntu:

- a) crishtera a sumeniseariilji ti aestã legeã la loarilucritorlji shi darilucritorlji, entr'alti dãdendu informatsion ti aestã lege;
- b) bãgara a polititslor spetsiali shi provizoari, pi bazã a furnjiilor pridusi tu articulu 1 di'a shtãljei legeã, cu scãpo incurageara a negalitatilji, diahoryia anamãsa di bãrbat shi muljeri shi entru personjlor cu ntreagã axii fizicã shi atsilor cu axii sinuratã.

Articulu 15

Ndrãptãtsli a loarilucritoru

1. Cathi loarilucritoru ari ndrãptati si pllãngã la darilucritoru, la Comisioneru ti Apãrarea di Discriminarea i tu giudico ancã pistuseashti cã cã ari pãtsãtã discriminari.

2. Lungă di perioada a xităsearilji a pllândzerilji, loarilucritoru ari ndrăptati s'continuă lucru ca dupu coanditsioanili di contrată.

3. Loarilucritoru ari ndrăptati s'lja informatsion tu tsido vahti tu ligătură di tratara ali pllândzeri shi s'lja chiartăseari di la darilucritoru tu apandisi a pllendzerilji a lui, cuinoară dupu xităseari.

4. Tu casu cându darilucritoru nu lja masi ti xităseari shi ti disligari pllândzera ti discriminari, loarilucritoru cara ari adărată pllândzera ari ndrăptati ta s'discurmă lucru, fără ta s'kiară ndrăptatea ali plati, ti ahtântu kiro cât va s'hibă anangjieă ti apărari di discriminarea. Loarilucritoru toarnă plata loată, ca dupu aestu articol, tu caz că discriminarea pretendată, nu rezultă dialithinosă cu apofăsi di formă ttăljată.

Articulu 16

Aplicara ali legi ti personjlji autolucrisits

Dispozitili a capitulu II di'ashtăljei legeă, si aplichă tu ligătură cu conditsioanjli ti aprukiari tu profesion shi loara a litsensălor ti adărara a profesionu, shi vranuvra , tu cazurlji cându personjlji sântu autolucrisits.

CAPITULU III

APĂRAREA DI DISCRIMINARI TU PADEA A NVĂTSĂMENTU

Articulu 17

1. Si dănăseashti cathi dhiafurau, sinurari i nafoarăseari cara si bazăshti tu furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtăljei legeă shi cara entru alti, ari ligătură cu:

a) kreara a institutsioanilor publitsi i privati cara aproakiă servitsi educatsionali i profesionali;

b) finantsara a institutsioanilor publitsi cara aproakiă servitsi educatsionali i profesionali;

c) cuntsănera a printsipilor shi kritirilor ali aactivitatieă ănvătsămentară, ănvărtindu programurlji educatsionali shi metodili di ănvătsămentu;

ç) tratara a studentslor i a nvătsătorlor, ănvărtindu aprukiara, valorizara, aplicara a masilor ti disiplinari i nafoarăseara a lor.

2. Si dănăseashti s'lj si refuzeasce unui person i unui grup di personj, aprukiara tu un institutsion public, ti furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtăljei legeă.

3. Si dănăseashti cathi soi di stuhinari, diahoryia stuhinara sexuală, a studentslor, ăncăpitorlor shi a loarilucritorlor tu institutsioani di ănvătsămentu.

4. Aplicarea a masilor speciale si provizori, bazată pe furnijili pridusi tu articulu 1 di'ashtâljei legea, cu scâpo agunjusera ali egalitati tu ânviatsămentu, nu si valorizeashti ca discriminari. Aplicarea a tetlji masilor, tu nitsiun cazu nu poati ta să sumadukiască tsănera permanentă a standartsilor negali i ayiumtri shi aesti masi si curmă cându si agiundzi obiectivu di tratari shi aprukiara a puterilor egali.

Articulu 18

Furtiili a Consiliu a Ministrilor shi a Ministru furtisitor ti ânviatsămăntu shi shtintsa

1. Consiliu a Ministrilor shi ministru furtisitor ti ânviatsămentu shi shtintsa sântu cathishun furtisitor ti loari masili cu caracter pozitiv ti ampuluseari discriminarea tu ligătură cu ndrăptatea ti ânviatsimentu.

2. Consiliu a Ministrilor shi ministru furtisitor ti ânviatsămentu shi shtintsa, entru alri, lja cathishun masi ti:

- a) crishtera a sumenjisearilji ti aestă legea tu sistima ânviatsitoară, entru alti anvărtindu informatsion ti năsa tu programlji ânviatsitoari;
- b) anvărtira tu programlji ânviatsitoari a contsepslor shi a acsioanilor contra modelilor a adutserilji discriminătoari;
- c) ânviatsămentu a tut populu, di'ahoryia, cu loara a masilor tu favoru a feutilor shi muljerilor, ptsănimilor(minoritătslor), personjlor cu axii sinurati shi a personjlor cara sântu i ari multu puteri s'hibă obiect a discriminarilji, di furnijili pridusi tu articulu 1 di'ashtâljei legea;
- ç)respectara shi sigurupsera ali ndrăptati ti ânviatsari pe limba a minoritătslor, shi tu tropuri concordanti ti personj cu axii sinurati.

Articulu 19

Furtiili a conducătoru a institutsionu ânviatsitor

Cducătoru a institutsionu ânviatsitor easti furtisitor ti loara a masilor cu caracter pozitiv tu institutsionu corespondant, ti ampuluseari discriminara tu ligătură cu ndrăptatea ti ânviatsari. Masili tsi si ia, entru alti sântu:

- a) crishtera a sumenjarilji ti aestă legea nuntru di institutsion, entru alti afishându legea tu un loc videal(tsi si veadî);
- b). polumu contra modelilor cu adutseri discriminătoară tsi componă i agiută discriminarea nuntru di institutsion;
- c). s'ia masili ananghei, anvărtiti aoi shi masi disiplinătoari ti apărarea a loarilucritorlor di discriminarea shi victimizarea, nuntru di un mesu di loara ali shtieri.

ç) tratara efectivã a pllândzerilor ti discriminari tu institutsion, xitãsinu cathi pllândzeri nuntru di 30 di dzãli di prezentara a ljei;

d) bãgara a masilor disiplinãtoari cãtã cathi person cara si verificãshti s'aibã adãratã unã praxi discriminãtoarã candu unã ahtari lucru easti concordantã, proportsionalã shi tu cuvineri (perputhje) cu competentsili a directoru.

CAPITULU IV

DÃNSERÃ A DISCRIMINARILJI

TU PADIA A BUNETSLOR SHI A SERVITSLOR

Articulu 20

Bunetsli shi servitslji

1. Personu fizic shi juridic cara ofrã bunets shi servitsi ti publicu, cu pãlteri i nu, si dãnãseashti ta s'discrimineastã un altu person, cara caftã s'li agiungã i s'li ufiliseascã atseli.

a) refuzãndu sã'lj da unui person i grup di personj bunets i servitsi ti furnjiili pridusi tu articulu 1 di'ashtãljei legeã;

b) refuzãndu s'ofrã unui person bunets i servitsi tu trop undzãshotor, i cu calitãts undzãshotoari, i tu conditsioani undzãshotoari cu atseli la cara aesti bunets i servitsi lji si ofrã a publicu tu generalitati.

2. Punctu 1 ashtãlui articlu si aplicã diahoryia ti:

a) puteri ti entrari tu un biloc iu publicu si allasã s'entrã i ti ufiliseari un loc, cara si allasã ta si ufiliseascã di publicu;

b) puteri ti lloari shi ti kirdhiseari di bunetsli i di servitslji tsi ari s'facã cu sãnãtatea.

c) Contributu shi putera ti kirdhiseari bunets di chema a apãrarilji sotsialã, anvãrtindu asistentsã sotsialã, siguratsioani sotsiali, apãrara a cilimanjlor, kirdhiseari ti furnjia ali axii sinuratã, i vãrnã schemã altã di'a apãrarilji sotsialã i altu avantaj sotsial ofritu ti publicu;

ç) puteri ti ufiliseari i ti entrari tu un institutsion ãnvãtsitor;

d) sistimara tu un loc iu si ofrã steyi;

dh) vindera i dãdera cu niki a banesilor shi alãntor ambientslor;

e) lãshuratsã ti transport i ti caliseri(udhetim);

f) servitsiuri a profesioanilor elefteri.

- 3). Si dănăseashti ti un person fizic i juridic, cara ofră bunets shi servitsi ti publicu, s'nu axeptă i s'contrastească realizara a allăxerilor i concordatslor ananghei shi lipsiti, cara scăpuestu ta s'poată s'kirdhisească aesti bunets shi servitsi di un person cu axii sinurati, ti ahtântu kiro tsi aesti modificări i concordantsi nu imponă ună furtii niproportsională i nilegală pi peronu cara ofră bunetsli shi servitslji.
- 4) Refuzara, ca dupu punctu 1 di'ashtălui articlu, anvărteashti shi stături cându refuzara tu fact si bazāshti pi furnjiili pridusi tu articlu 1 di'ashtăljei legeă, ma, di subgectu discriminător si declarestu alti furnjii i nu si declareashti nitsiun motiv ca furnjii a refuzarilji.
- 5). Nu componă discriminari dhiafurădzli tu scumpurari shi kirdhiseari băgati ti furnjiili pridusi tu articlu 1 di'ashtăljei legeă, cându aesti dhiafurădz sântu logichi shi correspondenti cu un kindhin, cara si valorizāshti pi baza a datilor actuali shi statistichi dialithiātoari shi ligati atresu cu kindhinu.
- 6) Costuri ligati cu grausia shi mamāsia nu poati s'rezultă ca furnjii ti kirdhiserili shi scumpurārili a individuu.
- 7) Dănāserea a discriminariilji nu si aplică ti determinarea a unei ahoryiāsitā ilikii ti puterii a kirdhisearilor sotsiali, a bunetslor, lāshuratslor shi servitsilor, ancă există critiri logichi shi obgectivi ti determinara, ni cārtitā simitsa ali ndrăptati ti kirdhiseari shi cându determinarea scăpueashti s'agiungă un scăpo legal ti un interes public, i ti apārari ndrăptātsli alāntor, toatāna tu raport ndreptu cu stătura cara u ari furnjisitā determinara.

CAPITULU V

COMISIONERU TI APĀRAREA DI DISCRIMINAREA

Articlu 21

Comisioneru

1. Comisioneri ti apārarea di discriminarea, cama hima comisioneru, sigurupseashti apārari efectivă di discriminarea shi di tsido forme di adutseri cara incurageă discriminarea. Comisioneru easti person juridic public.
2. Comisioneru si andoapră di ufitsiu a Comisioneru ti Apārarea di Discriminarea(ufitsiu). Ufitsiu ari personelu shi pāljlisljili ananghei ti andrupari comisioneru tu umplera a furtiilor ancărcati cu lege.
- 3). Parlamentu apofăseashti ti plata a Comisioneru, structura organizativă shi clasificara a pālterilor ti lucritorlji a Ufitsiu a Comisioneru ti Apārarea di Discriminarea. Lucritorlji a shtălui ufitsiu hărăsestu statusu a personelu tsivil.

4). Comisioneru ari bugetu a lui nispindzuratu, cara si finantsāshti di Bugetu a Statu shi di dhiafuri donatsioani.

Articlu 22

Statusu

Comisioneru easti nispindzuaratu tu practicara ali furtiseri shi si sumashtearrã goallã ali sintagmi.

Articlu 23

Tropu a alidzerilji a Comisioneru

1. Comisioneru si aleadzi di multsimia a tots membrilor a Parlamentu.
2. Pãtutslji Candidats ti comisioner si propozã a Parlamentu, di un grup di deputats.
3. Ninti di loarea ali furtiseri, comisioneru adarã spigiurara dininti di Parlamentu.
4. Formula a spigiurarilji easti: "Mi spigiuru cã lungã a adãrarilji a furtiserilor a meali va s'apur toatãna printsipu ali egalitati, tu concordantsã cu sintagma shi cu legili ali republica di Arbinishii".

Articlu 24

Conditioanjli ti aleptari comisioner

Comisioner poati ta si aleagã cathi polit arbinesh cara umplã cãftarili di cama hima:

- a) s'aibã integritat analtu moral shi activitati prominentã tu comunitati.
- b) s'aibã unã diplomã universitarã di andoilu kiclu i diplomã unificatã cu nãsa, tu concordantsã cu regulili ti unificara a diplomilor ca dupu legislatsionu tu puteri;
- c) s'aibã experientsã di lucru nu ma ptsãn di 5 enj tu pãdia a elefteriilor shi a ndrãptãtslor a omlu shi ali legi;
- ç) s'nu hibã condamnat cu apofãsi di formã tiljatã ti adãraraq a unei axioani penalã.
- d) s'nu hibã deputat tu leghislatura a Parlamentu cara adarã peipunerea i aleptara alui.

Articlu 25

Kiroallundzera tu furtisiri

Comisioneru si aleadzi ti un mandat di tsintsi enj, cu ndrãptati di xanalidzeri goallã unoarã.

Articulu 26

Raportara

Comisioneru prezentã raportu nu ma ptsãnu di unoarã tu anu dininti di comisioanlji a parlamentu. Raportu anvãrteashti analizã ti aplicara a shtãljei lege tu generalitati, shi lucru a comisioneru shi a ufitsiu.

Articulu 27

Dipisera a mandatu

Mandatu a comisioneru dipiseashti cãndu:

- a) dipiseashti perioada 5-enjarã;
- b) si discarcã;
- c) prezentã mãnãstrãdzeri la Parlament;
- ç) moari.

Articlu 28

Cãzurlji a discãrcarilji di furtia a comisioneru

1. Comisioneru si discarcã di furtii goallã tu cazurlji cãndu:

- a) easti condamnatu cu unã apofasi giuditsialã di formã tiljatã ti adãrara a unui actu penal;
- b) si dialithiseashti faptu di niputeri ti adãrari furtia ti ma multu di tre mesh;
- c) adarã activitati tu contrastari cu privedearili ashtãljei legeã, cu sintagma i cu legislatsionu tu puteri.

2. Motsionu tu discãrcara a comisioneru si propozã di nu ma ptsãnu di 1/3 a deputatslor a parlamentu. Apofãsia ti discãrcara di furtii a comisioneru si ia cu multsimia a votilor a tots membrilor a Parlamentu.

Articlu 29

Alidzera a comisioneru

Parlamentu aleadzi noulu comisioner nuntru di un mes di armănera a loclu vacant. Căndu dipiseashti mandatu 5-enjar a comisioneru, elu sta tu furtii până si aleagă noulu comisioner.

Articlu 30

Niconcordantsa cu furtisera a comisioneru

Comisioneru si dănăseashti s'ia parti tu partii i tu organizatã politicã, s'adarã activitati politicã, statalã i profesionalã shi s'ia parti tu organlji dirigeanti a organizatilor sotsiali, economichi shi pãzărtoari. Comisioneru poati ta s'adarã didascalìa shi tipusera a operilor literari shi shtintsifichi, fãrã ta s'cãrteastã adãrara a furtiserilor a lui tu trop normal.

Articlu 31

Sigurupseara a lucru

Cu dipisera a furtiserilji, ca dupu grãnjlji "a" shi "c" a articlu 27 di'a shtãljei legeã, comisioneru ari ndrãptati ta s'ia furtisera i lucru cara u avia ninti di alidzera ca comisioner. Căndu aestã nu si poati, alui lji si sigurupseashti un lucru ecuivalentu cu atselu cara avea ninti di alidzera comisioner.

Articlu 32

Competentsili

1. Comisioneru ari competentsã:

- a) s'xitãseastã pllãnderili di personji di grupuri di personj cara pretendu cã sãntu discriminats, ca cum si priveadi tu aestã legeã shi tu legea "Ti egalitatea ghenalã tu sotsietati";
- b) s'xitãseastã pllãnderili di organizatili cara aru interes legal ti operari pi numa shi arãsera cu grãpseari a individzlor i a gruplor tsi pretendu cã ari undzitã discriminari i pi numa a lor ti problemi tsi si leagã cu interesi colectivi.
- c) s'adarã xitãseari administrativi ca dupu loara a informatsionu empistusitu ti cãllcara a shãljei legeã;
- ç) s'bagã sanxioani administrativi ca dupu determinara ashtãljei lege;
- d) s'incourageastã printsipu ali egalitati shi nidiscriminarilji, diahoryia sensibilizãndu shi informãndu ti aesti problemi, anvãrtitã shi ofrãrea a informatsioanilor grãpsiti, entru alti ti aestã

lege, tu limba arbiniască, tu limlili a ptsănimilor, shi tu formati ufilisitoari di personj cu axii sinurati;

dh) s'monitoreastă aplicarea ashtăljei legeã shi ali legi "Ti egalitatea ghenalã tu sotsietati";

e) s'adarã sondaji tu ligeturã cu discriminarea;

f) s'publicã raporti shi s'adarã recomandatsioani ti tsido problemi tsi si leagã cu discriminarea;

g) sã'lj si ndrepteastă direct a opinioanu public ti tsido soi di problemi tsi si leagã cu discriminarea;

gj) cu căftari di'a giudicolu tsi xitãseashti problema, s'nintiashtearrã mintueari cu grãpseari ti tsido problemã tsi si leagã cu discriminarea;

h) s'contribueascã tu raportari shi ca dupu cazu, sprezentã raporti dininti di organili internatsionali shi regionali;

i) s'prezentã acuzã tu apărari a printsipu ali egalitati shi nidiscriminarilji, ti problemi cara si leagã cu interesili colectivi;

i/1) s'bagã tu zbãteri Giudicolu Sintagmator, cându lungã a activitatea a lui, veadi cã legea i actu normativ cãrteashti ndrãptãtsli shi elefteriili thimeljoari a individzlor;

j) s'informeastă ti ndrãptarea a apãrarilji di discriminari shi ti metslji legali disponibli ti aestã apãrari;

k) s'disfashã dialog regular ligatã di problemili a discriminarilji cu grupuri corespondenti sotsiali, anvãrtindu organizatili nikiverniseari;

l) s'disfashã activitãts sumenjoasi(coshentsiali) shi educatsionali cara agiutã aplicara ashtăljei legeã.

2. Tuts institutsioanlji publits shi subgectslji privats sãntu furtisits s'andoaprã comisioneru, dãdendu informatsion cara si lipseashti shi garantindu a lui axesu tu informatsion tu umplera a furtiilor a lui.

3. Ti xitãsera a pllãnderilor cara lj'si ndrãptestu, comisioneru aplicã normili prevãdzuti tu codu a Protsdurilor Administrativi, cu ahoryiãseari a protsedurilor cara si privedu di aestã legeã.

4. Furtisera pridusã tu punctu 2 di'ashtãlui articlu si umplã tu concordantsã cu legislatsionu tsi ndreadzi ndrãptatea ti informari shi apãrarea a datilor personali.

Articlu 33

Protsedurili

1. Un person i grup di personj cara pretendu că sântu discriminats, i ună organizatã cu interesi legitimi tsi pretendi ti discriminari pi numa a unui person i grup di personj, poati ta s'prezentã pllândzeri deadun cu provili disponibli ninti la comisioneru, cu grãpseari i tu cãzuri ahoryiãsiti, cu gura, tu trop ta si tsãnã protses-verbal.
2. Organizata cu interesi legitimi poati s'caftã adãrara a xitãsearilor administrativi entru a disponibilitatea a informatsionu empistusitu, shi s'reprezentã un person i grup di personj, dupu tsi s'hibã loatã ariserea cu grãpseari i si tsãnã protses-verbal tu prezentsa unui lucritor di institutsion, ti reprezentari personu i grupu di personj.
3. Pllândzera cuntsãni ti ma ptsãnu:
  - a) numa a pllândzitoru;
  - b) explicatsia cã cum poati si toacã pllândzitoru;
  - c) subiectu cara si pretendã s'aibã adãratã discriminarea, i explicari ti niputera a identificirilji alui;
  - ç) explicara a discriminarilji pretendatã;
  - d) masili cara si caftã di comisioneru;
  - dh) data shi firma a pllândzitoru i a reprezentãtoru a lui.
4. Pllândzera nu si axeptã ancã:
  - a) easti abrogatã;
  - b) componã abuzari cu ndrãptatea a pllândzerilji la comisioneru i easti niconcordantã cu dispozitili ashtãljei lege;
  - c) idhia problemã easti tu xitãseari tu cadhuru a unei altã pllândzeri i ti nãsa easti loatã unã di maninti apofasi shi nu ari alti nali dati;
  - ç) easti limpidã nibazatã i nu ari nimallu informatsion ti adãrari pãtutã unã xitãseari;
  - d) tuti fapturi cara componã simitsa ali pllândzeri, ari undzitã ninti di entrara tu puteri ashrãljei lege;
  - dh) si prezentã ma nipo di tre enj di undzera a discriminariljii i ma nipo di doi enj di loara di shtieri ti adutsera discriminatoarã.

5. Personlji fizits i juridits, contra di cara easti prezentatã pllëndzera, si hãbãrsestu cu grãpseari di comisioneru nuntru di 15 di dzãli di dzua di registrara a pllãndzerilji.

6. Comisioneru nu ncarcã pllãndzitoru cu vãrnã pãlteri ti xitãsera a pllãndzerilji.

7. Cu registrara a pllãndzerilji, comisioneru dealitheashti fapturlji. Ti aestu scãpo, comisioneru poati ta s'caftã di pllãndzitoru shi di personu contra di cara easti ndrãptatã pllãndzera, s'prezentã nintiashtãrrari cu grãpseari nuntru di 10 dzãli di lucru di dzua tsi pãljurã ia hãbãrseara. Cãndu u vedi anangheã, comisioneru ia informatsion shi di tsido person i di altu izvur.

7/1. Tu cazu cãndu prekia pllãndzitoarã prezentã fapturi stri cara bazeashti pretendara ti adutseri discriminãtoarã, shi pi bazã di cara poati si prezumastã cã ari avutã discriminari, allantã preaki contra di cara si easti prezentatã pllãndzera, si furtiseashti ta s'proveastã cã fapturlji nu componã discriminari.

7/2. Cãndu ti constatarã i limpidzãra a faptslor tsi aru ligãturã cu xitãsera ali plãndzeri, si caftã shtieri spetsiali, Comisioneru poati s'caftã mintueari spetsializatã di experts di'a pãdzlor determinati.

7/3. Tu cazu cãndu pllãndzerili prezentati aproapea di Comisioneru, ãndrãptatã cãtã idhiu subiect, aru idhiu obiect, poati si adunã tu unã singurã pllãndzeri.

7/4. Cãndu Comisioneru si bagã tu shtiericã pllãndzitoru ari prezentatã cãftari - acuzã tu giudico cu obiect constatarã ti discriminari, entrukiro tsi ari prezentatã idhia pllãndzeri aproapea di Comisioneru ti Apãrarea di Discriminarea shi problema easti pãrkali di xitãseari, Comisioneru ia apofasi ti cãpserea a problemãlji.

8. Cãndu u vedi adequatã, comisioneru disfashã unã seantsã ascultãtoarã publicã shi achiamã prekli shi cathi altu person interesatu.

9. Cãndu u vedi adequatã, comisioneru caftã ta s'agiungã loarihãbari di acordu anamãsa di pllãndzitoru shi personu contra di cara easti adãratã pllãndzera.

10. Comisioneru si exprimã cu apofasi, cara llu si hãbãrseashti a prekilor nuntru di 90 di dzãli di dzua a registrarilji a pllëndzerilji i ancã easti disfãshatã unã seantsã ascultãtoarã publicã, nuntru di 90 di dzãli di dzua ali seantsi. Apofãsia cuntsãni ndãdzerili shi masili lipsiti, determinãndu shi un sinur di kiro ti adãrara a lor.

11. Ancã comisioneru ordinã ndrideri i masi, subiectu contra di cara easti prezentatã pllãndzera, raportã nuntru di 30 di dzãli tu ligãturã cu acsioanili loati ti realizara ali apofãsi. Tu cazu cãndu subiectu, contra di cara easti prezentã pllãndzera, nu informeadzã comisioneru i nu aplicã apofãsea, comisioneru bagã masã ti scumpurara cu globã ti subiectu contra di cara easti prezentatã pllãndzera. Sanxioani cu globã si scoatã di puteri ancã subiectu contra di cara easti prezentã pllãndzera, u aplicã apofãsea nuntru di shapti dzãli dupu tsi easti bãgatã sanxionu.

12. Cendu bagã masa, comisioneru sigurupseashti tsi nãsa s'hibã:

a) efectivã shi nintidãnsitoarã; shi

b) tu raport cu stãtura cara u furnjisi bãgara a masãlji. Ancã si bagã globã, comisioneru determinã suma ali globi loarindu tu consideratã:

i) natura shi padia a actu a cãllcarilji shi influentsa stri victima; shi

ii) tserchiustantsili personali shi finantsiari a cãllcãtoru, diahiryia loarindu tu consideratã tuti izvurlji a entrarilor shi ancã cãllcarea si adarã di un person juridic privat, si lja tu consideratã activili a bilantsu shi kirdhiserea, shi ruudzli totali pãltiti a lucritorlor.

c) ancã idhia cãllcari discriminã niscãnts personj, si bagã goallã unã globã, ma loarindu tu consideratã cãftarili a gramãljei "b" di'ashtãlui articlu.

13. Cathi person cara callcã dispozitili ashtãljei legeã, si condamneashti cu globã cum cama hima:

a) person fizic, di 10 000 pãnã tu 60 000 lechi;

b) person juridic di 60 000 pãnã tu 600 000 lechi

c) personu fizic nuntru di personu juridic, cara easti furtisitor ti cãllcari, di 30000 pãnã 80000 di lechi.

ç) personu, cara adarã funxionu public shi easti furtisitor ti cãllcari pi bazã di aestã lege, di 30000 pãnã 80000 lechi.

d) personu fizic i juridic, cara adarã un i ma multu di formili greali a discriminarilji, dhiplu ali masi di globã prevãdzutã dicorespondentu tu grãnjli "a", "b", "c" shi "ç", di punctu 13, a articlu 33.

14. Apofãsea ti bãgara a unei masã cãznãtoarã cu globã determinã tutashã, perioada logicã, nuntru di cara va si pãlteascã globa.

15. Ca mets dit soni, diahoryia cãndu subiectu fizic i juridic nu lji si cuntsãni a apofãsilji a comisioneru i nu lj'pãlteashti globa nuntru di tre mesh dupu perioada determinatã di comisioneru shi sanxionu nu easti cuntrastatu tu giudico, comisioneru poati ta s'llu caftã autoritãtslor competenti, scutera i discurmara ali litsentsi i autorizariilji a subiectu fizic i juridic ti adãrari activitatea a lui.

16. Tu cazu cãndu apofãsea a comisioneru si toarnã nipo di posta cu schiritura "Destinatsion nishtiutu" shi ti seguentsã pllãndzitoru shi subiectu cãtã cara si ãndrãpteashti pllãndzera, nu poati ta s'lja shteari ti masili lloati di Comisioneru ti Aperarea di Discriminarea, tradunara ali apofãsi si spindzurã tu ambienturi a Comisioneru ti Apãrarea di Discriminarea.

17. Operatorlji mediatits statali aru furtisera ta s'publică tradunara a apofasilor di formă tiljatã a Comisioneru ti Apãrarea di Discriminarea cu obgect limba a misarilji(nivrearilji).

18. Apofãslu a Comisioneru ti Apãrarea di Discriminarea, si pllãndzi tu giudicolu competent ca dupu regulilor determinati tu legislatsionu tu puteri ti giudicara a niloarihãbarilor administrativi.

Articlu 33/1

Executarta a globãlor shi a apofasilor a Comisioneru

1. Globili si pãltestu di contraducãtorlji nu ma amãnatu di 45 di dzãli di comunicara a lor. Cu tritsera a shtãljei perioadã, apofãsea lloatã si toarnã tu titlu executiv shi si excuseashti tu trop furtisitor di ufitsiu a dipiserilji giuditsialã cu cãftara a Comisioneru.

2. Globa si incaseadzã tu bugetu a statu.

CAPITULU VI

PROTSEDURILI DININTI DI GIUDICO

Articlu 34

Subjectslji tsi aru ndrãptatea s'prezentã acuzã ti discriminari

1. Cathi person i grup di personj cara pretendu cã cãtã nãshi easti adãratã discriminari ti unã di furnjiili pridusi tu articlu 1 di'ashtãljei lege, poati s'prezentã cãftari-acuzã dininti di giudicolu competent ca dupu determinatsioanilor a Codu ali Protseduri Tsivili di znjiiascumpurari ca dupu lege i ca dupu cazu, s'adarã spuneri dininti di organuri competenti ti avineri penalã.

2. prezentara a pllãndzerilji dininti di comisioneru nu easti conditsion ti prezentari unã cãftari-acuzã shi nu componã kidicari ti personu znjiisitu ta si ndrãpteastã a giudicollu i a organillor a avinerilji penalã.

3. Unã organizatã cu interes legitim poati ta s'prezentã acuzã pi numa a unui person i grup di personj, cu conditsion tsi organizatsionu s'aibã arãserea cu procurã spetsialã i cu declarari dininti di giudico a personu, i a grupu di personj znjiisits di discriminarea.

2. Apofësea a gjudicollu llu si pitretsi a tuti pãrtslor interesati, deadun cu comisioneru.
3. Bãgara a masilor, ca dupu aestã lege, nu ahorljãseshti bãgara a masilor ca dupu alti legi.

Articlu 38

Znjiiscumpurarea

Znjiiscumpurarea anvãrteashti, entru alti, ndridera a cãllcarilor legali shi a seguentsilor alor anamãsa di turnara tu stãtura di ma ninti, compensara lipsitã ti znjia a averilor shi niaverilor, i anamãsa di alti masi adapti.

CAPITULU VII

DISPOZITI DIT SONI SHI TRICUTOASI

Articlu 39

Acti simlegali

1. Si ncarcã comisioneru sã scoatã regulamentu a funxionarilji a ufitsiu nuntru di tre mesh di data a numãsearilji a lui.
2. Si ncarcã Consiliu a Ministrilor sã scoatã acttslji sumlegali tu executari a articlu 18 ashtãlji lege nuntru di 6 mesh di entrara tu puteri a lui.

Articlu 40

Entrara tu puteri

Aestã lege entrã tu puteri 15 di dzãli dupu tipusera tu frãndzitoara ufitsialã.

Proclamatã cu decretu Nr. 6433, datã 24.2.2010 a Presidentu ali Republichi ali Arbinishii, Bamir Topi.

Trãducãtor, Kristo GOÇI

Tirana, pi 27/04/2021